

SPORAZUM O MEĐUETNIČKOJ TOLERANCIJI

Tekst ovog sporazuma je potpisan u Tuzli 21. siječnja 2002. Potpisali su ga gradonačelnici tri grada potpisnika iz triju susjednih država - SR Jugoslavije, Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske - Jasmin Imamović (predsjednik općine Tuzla), dr.sc. Zlatko Kramarić (gradonačelnik Osijeka) i Borislav Novaković (predsjednik Izvršnog veća grada Novi Sad), te predstavnici nevladinih organizacija - nositeljica projekta : Aleksandar Popov (Centar za regionalizam - Novi Sad), Vehid Šehić (Forum građana – Tuzla) i dr. sc. Milan Ivanović (Centar za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek).

Svjesni da postsocijalistička tranzicija ekonomskog i političkog sustava, pravna država i stabilizacija demokracije presudno zavise od kulture mira, tolerancije, povjerenja i stabilnih međuetničkih odnosa,

Opredijeljeni za europski sustav građanskih vrijednosti, za realizaciju Pakta stabilnosti za Jugoistočnu Europu i integraciju u institucije Europske unije, za politiku uvažavanja, dobrosusjedskih odnosa i suradnje država, u interesu njihovih građana, regija i lokalnih samouprava,

Privrženi filozofiji i civilizacijskim tekovinama neotuđivih ljudskih prava i sloboda, uključujući i ideju da je odnos većine prema manjinama mjerilo demokratske suvremenih političkih poredaka,

U skladu sa standardima UN, OEES i Savjeta Europe o zaštiti prava i sloboda pripadnika nacionalnih i etničkih manjina,

Smatrajući da granice između susjednih država i regija jesu jamac očuvanja samosvojnosti, ali i da nisu razlog za zanemarivanje sličnosti i potreba za međusobnom komunikacijom i slobodnim protokom roba, ljudi i ideja,

S nadom da manjine neće više biti zloupotrebljavane kao "jabuka razdora" među nacijama i državama,

Uvjereni da dolazi vrijeme kada će upravo stare i nove nacionalne manjine, sa zajamčenim pravima i slobodama njegovanja i razvijanja svojega kulturnog identiteta, biti značajna poluga svekolike suradnje,

S namjerom da očuvaju multikulturno bogatstvo svojih sredina, razviju što neposrednije i efikasnije sudjelovanje građana svih nacionalnosti u odlučivanju o svim pitanjima od interesa za zajednicu, kao i da pridonose stabilizaciji regije, komunikaciji i suradnji među građanima i institucijama susjednih država, regija i lokalnih samouprava,

Na temelju Europske povelje o lokalnoj samoupravi, u duhu Europske okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina i Europske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima,

Uviđajući značaj procesa regionalne suradnje, inicirane u trokutu Novoga Sada, Osijeka i Tuzle,

Građani, nevladine organizacije i politički predstavnici lokalnih (općinskih i gradskih) samouprava multikulturnih gradova regije Jugoistočne Europe (Zapadnog Balkana) priključuju se

SPORAZUMU O MEĐUETNIČKOJ TOLERANCIJI

Član 1.

Priključenjem Sporazumu o međuetničkoj toleranciji (u daljem tekstu: Sporazumu) potpisnici iskazuju svoju privrženost sljedećim ciljevima, načelima i programima djelovanja:

I. CILJEVI I NAČELA SPORAZUMA

Član 2.

Ciljevi i načela Sporazuma su:

1. Utemeljenje društvenog okvira za djelovanje organa lokalne samouprave, lokalnih javnih ustanova, nevladinih organizacija i stanovnika multikulturnih gradova Jugoistočne Europe u svim društvenim, kulturnim, odgojnim i obrazovnim sferama, u smjeru razvoja liberalne demokracije, etničke i vjerske tolerancije i zaštite ljudskih prava, u skladu s autentičnim potrebama građana i europskim sustavom društvenih vrijednosti.
2. Očuvanje kulturne raznolikosti, zaštita prava i sloboda nacionalnih i etničkih manjina, njegovanje građanskih vrlina i dobrih tradicija suživota.
3. Promocija europskih načela i iskustava ljudskih prava i sloboda, te multikulturalizma i interkulturalizma, kao bitnih uvjeta demokracije.
4. Protivljenje govoru mržnje, ksenofobiji, predrasudama, isključivostima i svim oblicima etničke i vjerske netolerancije.
5. Razvoj civilnog društva, demokratske javnosti, društvene kritike i atmosfere u kojoj će razum, kreativnost, kompetentnost i odgovornost biti odličje javnih debata, političkih inicijativa i donošenja odluka od lokalnog i regionalnog značaja.
6. Stvaranje uvjeta za olakšanje i poticanje upotrebe regionalnih i manjinskih jezika u govoru i pisanju, u javnom i privatnom životu.
7. Ohrabrivanje sredstava informiranja da afirmiraju tradiciju, kulture i jezike nacionalnih i etničkih manjina na lokalnoj teritoriji.
8. Razvijanje komunikacije i suradnje građana, nevladinih organizacija i organa lokalne i regionalne samouprave u svim državama Jugoistočne Europe, u skladu s ratificiranim međunarodnim ugovorima, kao i s multilateralnim i bilateralnim političkim (međudržavnim) sporazumima.
9. Unapređenje pravne kulture, uključujući i poštovanje državnih, ustavno-zakonskih normi, općih akata i lokalnih propisa pripadnika nacionalne i etničke manjine, kao i poštovanje prava drugih nacionalnih manjina i pripadnika većine koji se nalaze u manjinskom položaju na određenim dijelovima državnog teritorija.
10. Afirmiranje europske tradicije otvorenih gradova i proširenje slobode tržišnih komunikacija, kooperacije javnog i privatnog sektora u funkciji prosperitetne ekonomije, zdravog društva i ekološki održivog razvoja,
11. Uključivanje u procese euroregionalne suradnje, kao značajnog činioca ukupnog razvoja Europe u smjeru održive zajednice demokratskih država i nacija, svih etnonacionalnih manjina, kao i starih i novih regija.
12. Težnja da u takvoj “Europi bez granica” (“Europi nacija”, “Europi građana”, “Europi regija” i “Europi manjina”) jedine prave granice budu granice političkom nasilju, organiziranom kriminalu i terorizmu.
13. Rješavanje problema komunikacije između građana susjednih zemalja i pripadnika nacionalnih zajednica u Jugoistočnoj Europi koji će nastati eventualnim ranijim priključenjem pojedinih država Europskoj uniji i tzv. šengenskom graničnom režimu.

14. Prerastanje “trokuta” suradnje u koncentrične “krugove” suradnje, uz uvažavanje konkretnog stanja i specifičnosti svake sredine i želju za iznalaženjem područja zajedničkih aktivnosti koje su moguće i realno prihvatljive za svaku lokalnu i regionalnu zajednicu.

II. PROGRAM DJELOVANJA

Član 3.

U području odgoja i obrazovanja, u skladu sa svojim mogućnostima, pravima i nadležnostima, potpisnici Sporazuma će:

- pratiti realizaciju državnih programa odgoja i obrazovanja koji su posvećeni pitanjima kulturnog identiteta u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama, višim školama i fakultetima,
- posvetiti posebnu pažnju sadržajima nastavnih predmeta: jezik i književnost, povijest, likovna i glazbena kultura i drugih nastavnih predmeta koji dotiču vitalna pitanja prava nacionalnih manjina na očuvanje i razvoj svoje tradicije i kulturnog identiteta,
- inicirati i davati podršku aktivnostima na osposobljavanju odgojitelja, nastavnika i suradnika u ustanovama odgoja i obrazovanja s ciljem razvoja kulture mira, tolerancije i multikulturalizma,
- podržati postojeće programe ili, tamo gdje još ne postoje, inicirati da se, u suradnji s obrazovnim vlastima i drugim institucijama alternativnog obrazovanja, djeci i odraslima koji to žele, omogući učenje jezika društvene sredine i upoznavanje s kulturom drugih naroda i nacionalnih manjina,
- poduzimati mjere za jačanje povjerenja i sprečavanje ponašanja koja prijete narušavanjem atmosfere međuetničke tolerancije i prava na razlikovanje u odgojno-obrazovnim ustanovama,
- organizirati susrete učenika i nastavnika s programima u funkciji međusobnog upoznavanja, razvoja kreativnosti, natjecanja i edukacije za toleranciju i interkulturalnost.

Član 4.

U području kulture, u skladu sa svojim mogućnostima, pravima i nadležnostima, potpisnici Sporazuma će:

- poduzimati mjere za svestrani razvoj kulturnog stvaralaštva pripadnika svih nacionalnih zajednica, uključujući i unapređenje uvjeta za slobodno izražavanje i razvoj tradicije i kulture nacionalnih manjina i etničkih zajednica,
- periodično organizirati zajedničke susrete i manifestacije kulturnog stvaralaštva (književnog, likovnog, glazbenog, kazališnog, filmskog, televizijskog i video izraza, ekološke kulture, sportskih natjecanja i slično), kako bi se, naročito među mladima, afirmirale prednosti multikulturalnosti, međuetničke tolerancije i interkulturalizma,
- organizirati i podržavati sve akcije u zaštiti kulturnih dobara i sprečavati aktivnosti koje nanose štetu civilizacijskim kulturnim dobrima naroda, nacionalnih manjina i etničkih zajednica,
- surađivati sa svim kulturnim institucijama, organizacijama i udruženjima u sferi tzv. civilnog sektora, koji su opredijeljeni za toleranciju i razvoj multikulturalnosti, a posebno s organizacijama i kulturnim udruženjima nacionalnih i etničkih manjina.

Član 5.

U području društvenog organiziranja potpisnici Sporazuma će:

- poticati i razvijati društveno organiziranje i koordinaciju aktivnosti nevladinih (neprofitnih i profitnih) organizacija i institucija koje promoviraju multikulturalnost, međuetničku toleranciju i zaštitu manjinskih prava i koje su posvećene njegovanju tradicije i razvoju kultura svake nacionalnosti ponaosob i svih zajedno,
- na temelju javnog natječaja i kvaliteta ponuđenih programa davati financijsku potporu multikulturalnim projektima i stalnim aktivnostima nevladinih organizacija i kulturno-prosvjetnih udruženja svih nacionalnih i etničkih zajednica,
- u skladu s realnim mogućnostima i na osnovi potvrđenih rezultata pomagati nevladinim organizacijama u osiguravanju prostornih i drugih uvjeta za rad.

Član 6.

U području administrativne vlasti i pri organiziranju općinskih, gradskih i regionalnih (entitetskih, kantonalnih, županijskih, pokrajinskih) javnih službi, potpisnici Sporazuma će:

- unapređivati uvjete da se, u skladu s državnim, ustavno-zakonskom regulativom i ratificiranim europskim konvencijama, kao i u skladu s regionalnim i lokalnim propisima, omogući korištenje prava pripadnika nacionalnih manjina na slobodnu upotrebu svojeg jezika u privatnoj, javnoj i službenoj komunikaciji, usmeno i pismeno, uključujući i pravo korištenja svojeg prezimena i imena na manjinskom jeziku i pismu,
- u skladu s realnim stanjem i koliko god je to razumno moguće, osigurati i poticati korištenje službeno priznatih manjinskih jezika i pisama u odnosima građana s javnim vlastima u lokalnoj i regionalnoj zajednici, tiskanje službenih dokumenata na odgovarajućim manjinskim jezicima i pismima i slično,
- u davanju i isticanju imena gradova, dijelova naseljenih mjesta i ulica uvažavati povijesno multikulturalno naslijeđe i zahtjeve društvene sredine.

Član 7.

U području javnih komunikacija i programske politike medija, koji imaju ulogu javne službe, potpisnici Sporazuma će:

- utjecati da lokalni i regionalni mediji informiraju građane i na jezicima nacionalnih manjina,
- nastojati da ohrabre ili olakšaju osnivanje listova, radiostanica i televizijskih kanala na manjinskim jezicima,
- poticati promoviranje multikulturalnih vrijednosti, međuetničke tolerancije i manjinskih prava, a posebno afirmirati postignuća pojedinaca, istaknutih stvaralaca i osvjedočenih boraca za ljudska prava,
- suprotstavljati se svim oblicima diskriminacije, javnom iskazivanju ili prenošenju govora mržnje, međunacionalne i vjerske netrpeljivosti.

Član 8.

1. Potpisnici Sporazuma će se, u skladu s odredbom člana 16. Europske konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, uzdržati od mjera koje mijenjaju odnos stanovništva u područjima naseljenim pripadnicima nacionalnih manjina, a imaju cilj ograničavanje prava i sloboda koje proizlaze iz načela ove okvirne Konvencije.
2. U skladu s normama pravne države i nalogima pravde, potpisnici Sporazuma nastojat će da njihovi građani, koji nisu kršili zakone, a u vrijeme proteklih ratova na prostorima bivše SFRJ su napustili svoje domove, bez ometanja ostvare građanska i imovinska prava, uključujući i slobodu izbora mjesta boravka.

Član 9.

Potpisnici Sporazuma će, u skladu s europskim standardima, nastojati da svojim aktivnostima i inicijativama konkretiziraju mogućnosti koje im otvaraju postojeći, bilateralni i multilateralni međudržavni ugovori o suradnji u sferama gospodarskog i društvenog života, kao i da svestrano potiču donošenje i realizaciju novih sporazuma u funkciji unapređenja prekogranične komunikacije i suradnje država, regija i gradova, odnosno ekonomskih, političkih i civilnih subjekata u regiji.

Član 10.

1. U skladu s liberalnim načelom slobode privatnog poduzetništva, kao i iskustvima kooperacije privatnog i javnog sektora u lokalnim zajednicama država stabilne tržišne demokracije, potpisnici Sporazuma će poticati sve one aktivnosti koje su u funkciji jačanja maloga i srednjega gospodarstva.
2. Potpisnici Sporazuma će posebnu pažnju usmjeriti na uspostavljanje svestranih komunikacija između gospodarskih subjekata, uključujući i periodične susrete i sajamske manifestacije, svjesni da se na taj način unapređuju materijalne pretpostavke lokalne demokracije; proizvodnja; robno-novčani tokovi; malogranični promet; razumijevanje među ljudima i narodima, kao i šanse za zadržavanje i povratak mladih stručnjaka i poduzetnika iz inozemstva.

Član 11.

Nevladine organizacije iz gradova potpisnika Sporazuma svojim javnim djelovanjem na lokalnom, regionalnom i nacionalnom planu, promovirat će i razvijati kulturu multikulturalnosti, posebno u područjima:

- stabilizacije pretpostavki mira i sigurnosti u Jugoistočnoj Europi,
- zaštite individualnih i kolektivnih prava i sloboda, naročito pripadnika nacionalnih manjina i etničkih zajednica,
- informiranja i edukacije građana za aktivnu participaciju u procesu postsocijalističke, demokratske tranzicije,
- edukacije građana, i mladih i odraslih, o europskim standardima, načelima i iskustvima multikulturalizma,
- suradnje s organima lokalnih vlasti na konkretnim projektima, kao i neophodne kontrole i društvene kritike u procesu donošenja i ostvarivanja javnih odluka,

- međusobne suradnje i koordinacije aktivnosti udruženja građana na projektima od javnog, kulturnog i političkog značaja,
- civilnog dijaloga između građana, nevladinih organizacija, stručnih i profesionalnih udruženja u gradovima i regijama država Jugoistočne Europe.

Član 12.

U cilju unapređenja međuetničke tolerancije i ostvarivanja prava i sloboda nacionalnih manjina i etničkih zajednica, a u skladu s europskim standardima i preporukama visokog komesara za nacionalne manjine OESS-a i odgovarajućih stručnih grupa, organi općinskih i gradskih vlasti nastojat će formirati savjetodavna tijela, sačinjena od predstavnika lokalnih samouprava, nacionalnih zajednica i nevladinih organizacija, koja bi se bavila permanentnim uvidom u stanje međunacionalnih odnosa i savjetovala odgovarajuće institucije u sustavu upravljanja javnim poslovima.

Član 13.

Općinska i gradska vijeća ili skupštine općina i gradova razmatrat će probleme i uvjete unapređenja međunacionalnih odnosa u skladu sa svojim programima rada i aktualnom situacijom. Pri tome, nastojat će da se ove teme jednom godišnje nađu na dnevnom redu organa lokalnih vlasti.

Član 14.

U svim sferama i formama međusobne suradnje potpisnici Sporazuma će iskazivati privrženost načelima i rješenjima Europske povelje o lokalnoj samoupravi, permanentno sučeljavajući iskustva i afirmirajući pozitivne primjere decentralizacije vlasti i osposobljavanja lokalne uprave kao javnog servisa građanskih interesa.

Član 15.

1. U skladu sa svojom ulogom i utjecajem institucije autonomne vlasti i predstavništva interesa građana u glavnim gradovima država, kao i u velikim urbanim cjelinama, političkim, kulturnim i sveučilišnim središtima regija u zemljama Jugoistočne Europe imaju poseban značaj za ostvarenje etnokulturne pravde i razvoj kulture multikulturalnosti.
2. Iz razloga navedenih u stavu 1. ovog člana pristupanje vlasti i civilnog sektora glavnih gradova država i regija Sporazumu o međuetničkoj toleranciji smatrat ćemo značajnim poticajem ukupnom procesu suradnje, inicirane ovim Sporazumom, kao i stabilizaciji ukupnih prilika u Jugoistočnoj Europi (Zapadnom Balkanu).

Član 16.

1. Svi sudionici, potpisnici Sporazuma, putem svojih predstavnika, jednom godišnje će razmotriti realizaciju Sporazuma i donijeti okvirni plan budućih zajedničkih aktivnosti.
2. Kao sastavni dio kulturnih manifestacija i akcija u okviru “trokuta”, odnosno “krugova” suradnje, ovi radno-konzultativni susreti održavat će se svake godine u drugom gradu, a periodično će se odvijati i susreti svih gradova koji su pristupili Sporazumu.

Član 17.

Potpisnici Sporazuma su suglasni s idejom da se pokrene inicijativa o formiranju Savjeta za dodjelu zajedničkog priznanja pojedincima i organizacijama za doprinos unapređenju međunacionalnih odnosa i suradnji među ljudima, gradovima, regijama i državama. Nagrada će se zvati: "Povelja za međunacionalnu toleranciju".

III. PRIKLJUČENJE NOVIH SUBJEKATA SPORAZUMU

Član 18.

1. Potpisnici Sporazuma imaju želju da se suradnja, začeta u trokutu Novoga Sada, Osijeka i Tuzle, učvrsti i proširi uključenjem novih društvenih aktera.
2. Uz organe vlasti multikulturnih gradova, glavnih gradova država i regionalnih (entitetskih, kantonalnih, županijskih, pokrajinskih) centara, te susjednih gradova prekograničnih regija, novi subjekti i ravnopravni sudionici procesa suradnje, koju inicira ovaj Sporazum, mogu biti nevladine organizacije, kulturna i profesionalna udruženja, mediji i druge društvene institucije i organizacije koje su osvjedočeni promotori ljudskih prava, međuetničke tolerancije i interkulturalnosti.

Član 19.

Iz procesa suradnje u okviru Sporazuma o međuetničkoj toleranciji istupa se:

- a) javnim djelovanjem, protivnim standardima OUN-a, OESS-a i Savjeta Europe,
- b) kontinuiranim izostankom svake aktivnosti na realizaciji Sporazuma,
- c) službenim zahtjevom za istupanje.

Član 20.

1. U cilju koordinacije aktivnosti potpisnici Sporazuma će formirati stalna i povremena koordinacijska tijela.
2. Forme organiziranja, zadaci, nadležnosti i sadržaji djelovanja koordinacijskih tijela reguliraju se posebnim aktima koje usvajaju predstavnici svih potpisnika Sporazuma.

IV. POTPISNICI SPORAZUMA

.....
.....
.....

U